

Veivalg i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk

Taler

Børge Brende

Dato

8 februar 2016

Sted

Litteraturhuset, Oslo

Omstendigheter

Åpningsinnlegg på møte om Norges framtidige utenriks- og sikkerhetspolitikk

1 Kjære alle sammen,

Velkommen til lanseringsmøte for det vi har kalt «Veivalg i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk», et prosjekt som skal lede frem til en melding til Stortinget om et års tid.

At det er fullt hus her idag viser at utenriks- og sikkerhetspolitikk interesserer mange.

10 I arbeidet fremover skal vi ha flere møter som dette og egne ekspertseminarer rundt om i Norge. Vi skal også ha seminarer og møter i utlandet, og embetsverket i Utenriksdepartementet skal møte ekspertmiljøer i både inn- og utland.

15 Når jeg sier vi, mener jeg ikke bare Utenriksdepartementet. Flere departement og etater har en aksje i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Forsvarsministeren og hennes departement er naturligvis helt sentrale i sikkerhetspolitiske spørsmål.

20 Bakgrunnen for at regjeringen har startet denne gjennomgangen er de omfattende sikkerhetspolitiske endringene vi har vært vitne til de siste årene.

Vi står i dag overfor en mer alvorlig sikkerhetspolitisk virkelighet enn på lenge.

25 Våre nærområder i sør er i krise. Spilleregler som har tjent Norge er under press. Europeisk samarbeid settes på prøve av migrasjon, økonomiske kriser og økende terrorfare.

30 Skal jeg forsøke å fange stemningen, tidsånden i ett ord, så må det bli en følelse av økt sårbarhet - at fundamentet for den verdensorden vi har bygget i Europa og globalt de siste 70 årene er skjørere enn vi trodde.

Vi ble rystet av volden på '90-tallets Balkan og Rwanda, av 11. september og
35 problemfylte invasjoner i Afghanistan og Irak, og finanskrisen i 2008.

Men det opplevdes først og fremst som unntak fra en grunnleggende positiv utviklingsbane.

40 Ved inngangen til 2016 kjenner vi en tyngre uro - på grunn av et Syria nær kollaps, omfattende migrasjon - folk som rømmer fra Assads bomber og Isils brutalitet.

Isil har bragt Syria-krigen til Europa.

45

Vi utfordres også av et mer uforutsigbart Russland.

Samtidig sliter verdensøkonomien med å komme seg ut av hengemyra etter 2008. Og det er fortsatt dramatisk høy arbeidsledighet blant ungdom i flere land
50 i Sør-Europa.

I kaoset i Midtøsten og Nord-Afrika har voldelige ekstremister fått fotfeste. Isil og andre grupper terroriserer befolkningen og inspirerer til terror i Europa og rundt om i verden.

55

Borgerkrigen i Syria er det verste eksempelet. Mens vi samles her på Litteraturhuset strømmer titusener av flyktninger fra et utbombet Aleppo mot grensen til Tyrkia.

60 FNs utsending til Syria, Staffan de Mistura, gjør en iherdig jobb for å bringe partene tilbake til forhandlingsbordet. Norge og den internasjonale kontaktgruppen vil gi ham all mulig støtte i dette vanskelige arbeidet.

På giverlandskonferansen i London i forrige uke - som Norge tok initiativ til og
65 arrangerte sammen med Storbritannia, Tyskland og Kuwait - kunngjorde statsminister Solberg at Norge vil bruke omlag ti milliarder kroner over fire år

på humanitær hjelp til Syria og nabolandene.

70 Aldri før har verdenssamfunnet samlet inn så mye på en dag.

Aldri før har Norge gitt så mye penger til en humanitær krise.

75 Dybden i lidelsene og fraværet av politisk vilje til løsning tilsier massiv humanitær innsats.

Men vi kan ikke stoppe der. Vi må arbeide langt mer strategisk, og forebyggende, overfor sårbare stater.

80 Jeg lanserer derfor i dag en økt satsing på sårbare stater - en satsing som konsoliderer og forsterker vår innsats for å bidra til stabilisering og fred i Nord-Afrika, Sahel-regionen og Midtøsten.

85 Vi må arbeide for at statene i disse prøvede regionene ikke bryter sammen og ender i krig, konflikt og forsterker migrasjonsbølgene.

Vi vil styrke fred og forsoningsarbeid i disse statene - kapasitetsbygging, helse og utdanning vil være satsingsområder.

90 Barn og unge som ikke får utdanning, får ikke jobb og kan lett bli ofre for voldelige ekstremister.

Russlands folkerettsstridige annektering av Krim og uakseptable innblanding i Øst-Ukraina har skapt en endret sikkerhetspolitisk situasjon i Europa.

95 Vi er også bekymret for Russlands støtte til Assad i lys av regimets fortsatte overgrep mot egen befolkning.

100 Vi står sammen med våre allierte og likesinnede partnere om reaksjonene på Russlands opptreden i Ukraina.

Nato har i kjølvannet av Ukraina-krisen styrket sin reaksjonsevne og gjennomført en rekke reform- og tilpasningstiltak. På toppmøtet i Warszawa i juli i år vil dette arbeidet bli fulgt opp.

105

Samtidig er Russland vårt naboland - og vi ønsker et godt naboforhold til Russland.

- 110 Det er ingen motsetning mellom det å ivareta egne bilaterale interesser med Russland og samtidig - sammen med våre allierte og partnere - stå fast på folkeretten og forsvare viktige prinsipper.

- 115 Vårt forhold til Russland preges fortsatt av praktisk samarbeid og konstruktiv dialog, ikke minst i nord.

Et nylig eksempel er tilstrømningen av migranter og asylsøkere over vår felles grense i høst.

- 120 God dialog og tiltak på begge sider av grensen har ført til at tilstrømningen har stoppet opp, noe som er i begge lands interesse.

- 125 Det operative samvirket innenfor en rekke andre områder fungerer også bra ; som innenfor fiskeriforvaltning, miljøvern, samarbeid om søk og redning, og den åpne telefonlinjen mellom Forsvarets operative hovedkvarter og Nordflåten.

- 130 Når vi står overfor slike alvorlige utviklingstrekk og har tegnet et dystert bakteppe, er det viktig ikke å glemme alt som tross alt går i riktig retning i verden.

Siden 1990 er antall som lever i ekstrem fattigdom halvert. Fra India til Nigeria fortsetter en global middelklasse å vokse fram.

- 135 Og tross alt var det også mye å glede seg over i 2015: atomavtalen med Iran kom på plass, USA og Cuba gjenopptok diplomatiske forbindelser, klimaavtalen i Paris, WTO-avtalen i Nairobi, fredsprosessen i Colombia, politiske fremskritt i Sri Lanka og Myanmar.

- 140 Alt dette er positive utviklingstrekk.

Og de kan kun sikres gjennom at vi forsvarer den arkitekturen vi har bygd opp etter den andre verdenskrig - et globalt rammeverk med stadig økende handel og vekst, og hvor det som er bra for et land, også er bra for et annet land.

Vi må forsvare denne «win-win»-verden, og en slik «win-win»-tenking, og stå imot en snikende nullsumstenking.

150 ***

Hovedlinjene i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk ligger fast.

155 Verdier som menneskerettigheter og ytringsfrihet som ligger til grunn for vårt samfunn, er viktig også når vi drar ut i verden.

Arbeidet med stortingsmeldingen skal gi svar på hva disse utviklingstrekkene betyr for norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Meldingen vil favne videre enn temaene jeg har valgt å snakke om i dag.

160

Vi må definere tydelig hva som er i norsk interesse. Vi må velge vekk det som ikke er det. Vi må innse at vi ikke kan gjøre alt. Og vi må ha vilje og evne og et kraftfullt diplomati for å forfølge våre interesser.

165 For å utforske vårt handlingsrom, er det viktig med en bred diskusjon.

Jeg ønsker en åpen prosess hvor vi får innspill fra så vel ekspertmiljøer som publikum.

170 Utenriks- og sikkerhetspolitikk bør diskuteres ikke bare ved toppmøtebordene, men også ved kjøkkenbordene.

Jeg håper mange blir med på diskusjonen om våre veivalg.

175 Takk for oppmerksomheten.

180 **Kilde**
www.regjeringen.no

Emner
Innlegg, Norge, Sikkerhetspolitikk, Utenriks, Utenrikspolitikk, Åpningstale

185 **URI**
 <https://www.virksommeord.no/tale/veivalg-i-norsk-utenriks-og-sikkerhetspolitikk>

190

195

200

205

210

215

220